

УДК 796.03:37

## СЬОГОДЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Гончарук М.А., Фоменко Л.А., Петричук П.А.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Проведено аналіз процесу впровадження олімпійської освіти у підготовку фахівців сфери «Фізичне виховання і спорт» в Україні. Визначено проблеми, що заважають впровадженню олімпійської освіти в спеціалізованих навчальних закладах, а також запропоновано рекомендації щодо їх вирішення.

**Ключові слова:** олімпійська освіта, олімпізм, навчальний процес, процес підготовки студентів, вищі навчальні заклади.

**Постановка проблеми.** Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на людину, її духовну культуру і визначають основні напрями модернізації навчально-виховного процесу.

А відповідно до міжнародної системи освіти і виховання великого значення набуває олімпійська освіта, яка є важливим чинником розвитку олімпійського руху в Україні.

Олімпійська освіта є одним із дієвих та ефективних засобів пропаганди олімпійських ідеалів, поширення знань про олімпійський рух, його історію та сучасність. В Україні, яка є провідною державою Європи у розвитку науки про олімпійський спорт та олімпізм, за роки незалежності зроблено для формування вітчизняної системи знань про історію зародження та розвиток олімпійського руху не лише у світі, а й у нашій країні.

Ще у резолюції 3-ї сесії Міжурядового Комітету з фізичного виховання і спорту при ЮНЕСКО (1983) всім державам-учасникам було рекомендовано «увести або підсилити викладання олімпійських ідеалів у школах і вищих навчальних закладах відповідно до їхньої власної системи освіти».

Процес формування олімпійської освіти, як окремого наукового та навчально-методичного напрямку супроводжується значною різноманіт-

ністю публікацій, розробкою навчальних програм та створення спецкурсів у вищих навчальних закладах галузі.

Таким чином, практичною й теоретичною проблемою розвитку і розповсюдження олімпійської освіти в процесі навчання фізичної культури студентів педагогічних ВНЗ, використання у їх фізичному вихованні ідеалів та життєвих установок, пов'язаних із ідеями олімпізму, обумовлюється актуальність даного дослідження. Незважаючи на існуючі публікації, сьогодні також є недостатньо висвітленими питання застосування різноманітних форм олімпійської освіти в процесі фізичного виховання студентів.

Як зазначає М.М. Булатова, подальше вдосконалення олімпійської освіти потребує розв'язання низки проблем щодо пошуку форм олімпійської освіти, застосування яких дало б можливість широкого розповсюдження олімпійських знань і цінностей серед молоді та залучення до олімпійського руху широких верств населення. В окремої частини молоді знижуються культурні запити, спостерігається криза ідеалів та втрата духовних орієнтирів. Рішенню даної проблеми може сприяти олімпійська освіта, основною ідеєю якої є гуманістичний всебічний розвиток особистості, пріоритет етичних цінностей.

Найбільш розробленими є концептуальні підходи олімпійської освіти у спеціалізованих вищих навчальних закладах та ВНЗ, які готують

фізкультурно-спортивні кадри. Впровадження системи олімпійської освіти в навчальний процес ВНЗ дозволяє вирішувати основні завдання олімпійської освіти, серед яких є формування у молоді світогляду, морально-вольових якостей, позитивної мотивації до навчання, праці, підвищення олімпійського виховання у повсякденному житті. Водночас потребує наукового обґрунтування система олімпійської освіти у ВНЗ з урахуванням специфіки професійної діяльності майбутніх фахівців.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проаналізувавши дані досліджень з проблеми реалізації олімпійської освіти провідні науковці (В. Сергєєв, М. Булатова, Л. Куликов, В. Столяров, О. Ісаєв та інші), кінцевою метою олімпійської освіти вважають прагнення до гармонійного розвитку фізичних і духовних здібностей особистості.

Науковці (В. Дудкін, В. Столяров, В. Родіченко) вважають, що однією з основних складових реалізації олімпійської освіти в Україні є наявність ефективної системи підготовки кадрів, здатних впроваджувати ідеологію олімпізму у загальноосвітніх навчальних закладах. Роботу з підготовки кадрів, в першу чергу, забезпечують спеціалізовані вищі навчальні заклади та факультети фізичної культури ВНЗ. Аналіз наукових досліджень свідчить, що фахівцями навчені окремі аспекти підготовки кадрів на факультетах фізичної культури, а саме: формування ціннісних мотивів спортивної, ігрової, навчальної суспільно-корисної діяльності; формування навичок організації спортивної, навчальної, ігрової, соціально-корисної діяльності; формування вмінь інтелектуального і фізичного самовдосконалення; розширення світогляду через самоосвіту; виховання позитивних моральних якостей і рухових здібностей. Проведені дослідження щодо нормативно-організаційних засад підготовки фахівців із фізичного виховання, розроблені освітньо-професійні програми, освітньо-кваліфікаційні характеристики, навчальні плани, робочі програми з усього спектру навчальних дисциплін. Однак, за словами В. Дудкіна, актуальною проблемою і досі залишається пошук шляхів вдосконалення інтеграції олімпійської освіти в систему підготовки фахівців із галузі знань фізичного виховання, спорту і здоров'я людини.

**Мета дослідження** – визначення особливостей впровадження олімпійської освіти в систему підготовки фахівців на факультеті фізичної культури.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Фізкультурне виховання, будучи підсистемою цілісного вузівського педагогічного процесу, також орієнтоване на виконання соціального замовлення на підготовку фізично здорового фахівця, здатного до самоорганізації здорового стилю життя. Забезпечити рішення цієї важливої соціальної проблеми можливо шляхом досягнення мети фізкультурного виховання – формування фізичної культури студента.

Фахівці дають визначення «вихованню у вузі» у більш вузькому, педагогічному змісті слова: виховання – це «вплив на розум, почуття, волю людини в цілому, з метою формування в нього якостей, необхідних суспільству, формування світогляду, морального обліку». Говорячи про фізичну куль-

туру у вузі, слід зазначити, що в систему фізичної культури входять: неспеціальна (непрофесійна) фізкультурна освіта, спорт, фізична рекреація й рухова реабілітація. Вказуючи про структурну єдність фізичної культури, підкреслюють, що «внутрішня взаємодія різних компонентів виявляється в тім, що кожний з них випробовує на собі вплив інших, у результаті чого відбувається загальний підйом самої фізичної культури».

Сьогодні в рамках олімпійської освіти студентської молоді застосовується досить широке коло різноманітних форм і методів роботи. Однак, як зазначають провідні фахівці, у науково-методичній літературі з проблем олімпійського руху відзначається недостатня кількість інформації щодо використання сучасних форм впровадження олімпійської освіти в процес підготовки студентів профільних навчальних закладів України.

Олімпійська освіта у ВНЗ виступає у якості ефективного засобу гуманізації, якщо:

- цілеспрямовано реалізує свій значний гуманістичний потенціал;
- спирається на цінності патріотизму;
- передбачає засвоєння студентами знань олімпізму;
- засновується на системі гуманістичних принципів.

Зокрема за результатами опитувань проведених науковцями одного із профільюючих вузів викладачів факультету фізичної культури та спорту щодо впровадження олімпійської освіти в навчальний процес студентів факультету фізичної культури виокремлено такі напрями впровадження олімпійської освіти у навчальний процес:

- проведення наукових досліджень з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти;
- організація та участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах, конкурсах, олімпіадах з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти;
- впровадження олімпійської освіти у навчальний процес;
- співпраця з питань олімпійської освіти із різними установами;
- співпраця з питань олімпійської освіти із регіональними відділеннями НОК України з іншими спортивними та громадськими установами;
- розробка та впровадження в навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів під час проходження студентами педагогічних практик олімпійських уроків.

Важливу роль у реалізації олімпійської освіти в процесі підготовки студентів факультету фізичної культури відіграє навчальна діяльність, яка є одним із найбільш ефективних напрямів підготовки фахівців до впровадження її у загальноосвітні навчальні заклади.

Дослідження свідчать, що впровадження олімпійської освіти у навчальний процес студентів вузів є одним із найбільш ефективних механізмів підготовки фахівців, здатних поширювати ідеологію олімпізму своїй професійній діяльності. Аналіз процесу підготовки студентів дозволяє зазначити, що питання з олімпійської освіти включені, переважно, у викладання профільних навчальних дисциплін: олімпійський спорт, історія фізичної культури, загальна теорія підготовки спортсменів, олімпійський і професійний спорт,

параолімпійський спорт, спорт вищих досягнень, теорія і методика юнацького спорту, професійна майстерність тренера, тощо.

А аналіз навчальних планів підготовки фахівців ОКР «бакалавр» та «магістр» дозволяє констатувати, що питання з олімпійської освіти включені переважно у робочі навчальні програми циклу фахових навчальних дисциплін, а саме: історія фізичної культури, Олімпійський і професійний спорт, професійна майстерність тренера, теорія і методика обраного виду спорту, теорія і методика тренування кваліфікованих спортсменів, основи теорії і методики спортивного тренування, інвалідний спорт та частково у розділ теорії і методики фізичного виховання. В середньому, кількість годин, виведених на дисципліни, у яких викладається матеріал з олімпійської освіти становить 7% від загальної кількості навчального часу, що відводиться на викладання дисциплін циклу професійної та практичної підготовки.

Система знань, отримана в процесі навчання фахівців фізичної культури і спорту з дисципліни «Олімпійський спорт», за своїм змістом представляє загальну концепцію стану і розвитку міжнародного олімпійського руху; за призначенням – загальний метод пізнання явищ олімпійського спорту; за функціями – практичне керівництво для спортсменів, тренерів, діячів олімпійського руху та інших спеціалістів спорту; за структурою – сукупність понять, принципів, закономірностей, фактів, ідей та гіпотез, віднесених до даної сфери людської діяльності. Таким чином наукова дисципліна «Олімпійський спорт» створює гарні передумови для підготовки фахівців в області міжнародного спортивного руху та олімпійського спорту.

Методичною базою для викладання питань з олімпійської освіти є навчальна література; в рамках навчального процесу також використовуються наочний супровід лекційних і семінарських занять: плакати, слайди, презентації, відеофільми, тобто всі сучасні інноваційні технології.

Суттєвою складовою впровадження олімпійської освіти в навчальних закладах є проведення конференцій, семінарів, круглих столів, конкурсів, олімпіад з питань олімпійської освіти. Дослідження щодо діяльності профільних навчальних закладів України дозволяє відмітити, що вузи регулярно організують та приймають участь у міжнародних, всеукраїнських та вузівських заходах з олімпійської тематики.

Діяльність вищих навчальних закладів по підготовці фахівців фізичного виховання із реалізації олімпійської освіти ведеться і в такому напрямі як співпраця з питань олімпійської освіти. Дослідження свідчать, що співпраця здійснюється на міжнародному та національному рівнях. Найбільш активно вузи співробітничать із НОК, ОАУ та їх регіональними відділеннями.

Одним із напрямів співпраці з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти є робота професорсько-викладацького складу зі спортивними школами, клубами, федераціями, що здійснюється через організацію і проведення семінарів, конференцій з тренерами та керівниками спортивних шкіл, клубів, федерацій; участь представників вузів у змаганнях різного рівня; зустрічі з юними спортсменами, організація у за-

галноосвітніх навчальних закладах студентами-практикантами спортивних вечорів, спортивних свят, зустрічей із видатними спортсменами-олімпійцями; проведення спортивно-масової роботи в школах під Олімпійськими гаслами; організація і проведення Олімпійських уроків у загальноосвітніх навчальних закладах, коледжах, училищах.

Вищі навчальні заклади фізичного виховання і спорту активно співпрацюють і з засобами масової інформації: приймають участь та надають допомогу в розробці матеріалів для газет, телевізійних і радіопрограм, що висвітлюють олімпійський рух в Україні, а також оголошують про результати участі спортсменів в різних змаганнях, також ця інформація повинна висвітлюється на сайтах кожного ВНЗ.

Однак, незважаючи на значні досягнення у впровадженні ідей олімпізму серед фахівців сфери «Фізичне виховання і спорт», слід відмітити проблеми, з якими стикаємося у практичній роботі, що заважають реалізації олімпійської освіти в процесі підготовки студентів спеціалізованих вузів:

- проблематика олімпійської освіти в наукових дослідженнях, що проводять вищі навчальні заклади фізичного виховання і спорту не отримала достатнього поширення: окремі публікації, методичні рекомендації, наукові конференції свідчать про відсутність налагодженої системи, хаотичний характер організації наукових досліджень;

- наукові роботи студентів та аспірантів не пов'язані між собою, відсутня спадкоємність;

- використовується доволі не часто наочний супровід лекційних і семінарських занять з питань олімпійського спорту та олімпійської освіти.

Слід зауважити, що доволі чітко виокремив у своїх експертних дослідженнях Дудків В.Ю., які інформаційні технології, найбільш доцільно використовувати в процесі реалізації олімпійської освіти в профільних навчальних закладах України.

Так, одним з найбільш важливих компонентів експерти вважають створення навчальних комп'ютерних програм з впровадження олімпійської освіти серед дітей та молоді.

Бо як відомо, саме у шкільному віці формуються смаки та професійна орієнтація особистості. Дослідження дають підставу відзначити, що ефективний засіб залучення молодого покоління до ідеалів та цінностей олімпійського руху, гуманістичного потенціалу олімпійського спорту – це впровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес шкільної молоді, шляхом залучення до цієї діяльності педагогів, батьків, представників комітету шкільного самоврядування, видатних спортсменів тощо.

Важливими є наявність мультимедійних енциклопедій та каталогів з питань олімпійського спорту і олімпійської освіти, електронних підручників з питань олімпійської освіти.

Наступними, за значущістю, є створення електронних варіантів довідників з питань олімпійського руху та наявність музичних і художніх альбомів, літературних публікацій, присвячених олімпійській тематиці.

Впровадження новітніх технологій в навчальну дисципліну «Олімпійський спорт» може сприяти формуванню стимулів у студентів до практичної реалізації ідей та цінностей олімпізму.

**Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку.** Впровадження олімпійської освіти в систему освіти з фізичної культури сприяє інтеграції спорту і освіти, пропаганді здорового способу життя, розширенню комунікативного простору фізичної культури, спорту та олімпізму.

Підготовка кадрів, здатних впроваджувати ідеологію олімпізму серед широких верств населення є основою системи олімпійської освіти. Тому проаналізувавши літературні джерела вирішення проблеми вдосконалення реалізації олімпійської освіти в процесі підготовки фахівців сфери «Фізичне виховання і спорт» є актуальним питанням у сучасних умовах розвитку нашої країни.

Аналіз діяльності вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту України вказує на чітко налагоджений процес реалізації олімпійської освіти в підготовці студентів, що ведеть-

ся в таких напрямках: навчальна робота, наукові дослідження з олімпійської освіти, заходи з олімпійської тематики, видавничча, організаційна діяльність, співпраця з олімпійської освіти, впровадження в навчальний процес спецкурсу або окремої навчальної дисципліни «Олімпійська освіта», питань із олімпійської освіти в програму педагогічних практик студентів.

Слід більше використовувати під час методичних і семінарських занять з дисципліни «Історія фізичної культури» та «Олімпійський та професійний спорт» наочний супровід із питань Олімпійського руху; включати в тематику курсових робіт з теорії і методики фізичного виховання та спортивної спеціалізації, випускових кваліфікаційних робіт з проблеми Олімпійського спорту і олімпійської освіти; запровадити в практичну діяльність університету семінари з обміну досвідом фахівців ВНЗ регіону з питань олімпійської освіти.

### Список літератури:

1. Дудків В.Ю. Шляхи вдосконалення інтеграції олімпійської освіти в процес підготовки фахівців сфери «Фізичне виховання і спорт» в Україні / В.Ю. Дудкін / Вісник Запорізького національного університету. – № 1(3). – 2010. – С. 85-88.
2. Дудкін В.Ю. Олімпійська освіта в процесі підготовки фахівців сфери «Фізичне виховання і спорт» у спеціалізованих навчальних закладах України / В.Ю. Дудкін / Молода спортивна наука України. – 2009. – Т. 4. – С. 57-61.
3. Касьяненко О. Новітні технології в системі підготовки фахівців у вищих навчальних закладах фізичної культури та спорту України(на основі дисципліни «Олімпійський спорт») / О. Касьяненко / Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/2240>
4. Кравченко О. Олімпійська освіта у системі фізичного виховання студентської молоді / О. Кравченко / Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp\\_2011\\_2\\_56](http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp_2011_2_56)
5. Радченко Л. Олімпійська освіта в навчально-виховному процесі: педагогічна цінність та соціальна значущість / Л. Радченко / Режим доступу: [www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis\\_64.exe?](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?)
6. Свістельник І. Олімпійська освіта: анот. бібліогр. покажч. друкованих видань трьома мовами / І. Свістельник / Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/639>
7. Сідоров Д.В., Лайчук А.М. Проблеми сучасного олімпійського руху / Сідоров, А.М. Лайчук / Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/12726>
8. Солопчук М.С., Солопчук, Д.М., Боднар А.О. Аналіз впровадження олімпійської освіти в систему підготовки майбутніх чителів фізичної культури / М.С. Солопчук, Д.М. Солопчук, А.О. Боднар / Режим доступу: <http://visnyk-sport.kpnu.edu.ua/article/viewFile/30039/26766>

**Гончарюк М.А., Фоменко Л.А., Петричук П.А.**

Черновицького національного університету імені Юрія Федьковича

## НАСТОЯЩЕЕ ОЛИМПИЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС ПО ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА

### Аннотация

Проведен анализ процесса внедрения олимпийского образования в подготовке специалистов сферы «Физическое воспитание и спорт» в Украине. Определены проблемы, мешающие внедрению олимпийского образования в специализированных учебных заведениях, а также предложены рекомендации по их решению.

**Ключевые слова:** олимпийское образование, олимпизм, учебный процесс, процесс подготовки студентов, высшие учебные заведения.

**Honcheryuk M.A., Fomenko L.A., Petrychuk P.A.**

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

## **PRESENT OLYMPIC EDUCATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS FOR TRAINING OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT**

### **Summary**

An analysis of the implementation of Olympic education in training specialists in «Physical education and sport» in Ukraine. The problems that hinder the implementation of Olympic education in specialized schools, and provide recommendations for their solution.

**Keywords:** Olympic education, Olympism, educational process, the process of preparation of students of higher educational institutions.